

# VAZGEÇ(ME)MEK



DERLEYENLER

Yücel Demirer – Deniz Parlak

## VAZGEÇ(ME)MEK

**Derleyenler:** Yücel Demirer – Deniz Parlak

**Katkıda Bulunanlar:** Aksu Bora, Behçet Çelik, Burcu Karakaş, Çiğdem Toker, Didem Dayı, Evin Sevgi Baran, Füsun Üstel, Gaye Boralıoğlu, Geran Özdeş Çelik, Gökçe Zeybek Kabakçı, İlkay Özkürallı, İrfan Aktan, Kadir Dede, Mehtap Ceyran, Meral Camcı, Mine Gencil Bek, Nilgün Toker, Özlem Şendeniz

**Nika Yayınevi - 149**

1. Baskı: Ekim 2021

ISBN: 978-625-7653-17-6

Sertifika No: 48850

**Kapak Tasarımı:** Aycan Kurt

**Sayfa Düzeni:** İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Nika Yayınevi Basım Yayın Matbaacılık Dağıtım Reklam Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz.

**Baskı ve Cilt:** Bizim Büro Matbaacılık

**Sertifika No:** 42488

**Nika Yayınevi**

Kültür Mah. Dr. Mediha Eldem Sokak No 55/2 Kızılay-Ankara

T: 0312 433 71 15

[www.nikayayinevi.com.tr](http://www.nikayayinevi.com.tr)

[info@nikayayinevi.com.tr](mailto:info@nikayayinevi.com.tr)

# VAZGEÇ(ME)MEK

DERLEYENLER

Yücel Demirer – Deniz Parlak

KATKIDA BULUNANLAR

Aksu Bora, Behçet Çelik, Burcu Karakaş, Çiğdem Toker, Didem Dayı, Evin Sevgi Baran, Füsün Üstel, Gaye Boralıoğlu, Geran Özdeş Çelik, Gökçe Zeybek Kabakçı, İlkay Özküralpli, İrfan Aktan, Kadir Dede, Mehtap Ceyran, Meral Camcı, Mine Gencil Bek, Nilgün Toker, Özlem Şendeniz



Nika Yayınevi



## ■ İçindekiler

---

Giriş.....	7
<b>Yücel Demirer - Deniz Parlak</b>	
Bir İlişkilene Biçimi Olarak Vazgeç(me)me .....	15
<b>Füsun Üstel</b>	
(Normalden) Vazgeçmenin İmkânları Üzerine .....	29
<b>İlkay Özkürallı</b>	
Hatırlamak, Vazgeçmeden Beklemek .....	47
<b>Evin Sevgi Baran</b>	
Dar Zamanlar Üçlemesi'nde Bireyleşme ve Özgürleşme Mücadelesinde Vazgeç(mey)işler .....	61
<b>Geran Özdeş Çelik</b>	
Toplumdan Vazgeçmek: Sağlık-Odaklılık Ekseninde Bedene ve Eve Kapanma .....	87
<b>Gökçe Zeybek Kabakçı</b>	
Vazgeçişte Vazgeçilemeyenler: Gündelik Milliyetçilik ve Hollanda'da "Expatri" Deneyimleri .....	103
<b>Kadir Dede</b>	
Vazgeçmeyişi İcat Üzerine Gözlemler: Kocaeli Dayanışma Akademisi - Hayat Bilgisi Okulu.....	127
<b>Yücel Demirer</b>	

Ayasofya, Laiklikten Vazgeçişin Bir Hikayesi mi? .....	155
<b>Deniz Parlak</b>	
Az Gittik, Uz Gittik .....	173
<b>Burcu Karakaş, Çiğdem Toker, İrfan Aktan</b>	
<b>Moderatör: Aksu Bora</b>	
Çekilmek, İnat Etmek, Tereddüt .....	183
<b>Behçet Çelik, Gaye Boralıoğlu, Mehtap Ceyran</b>	
<b>Moderatör: Aksu Bora</b>	
KHK'lı Akademisyen Kadınlar Vazgeçmiyor! .....	199
<b>Didem Dayı, Meral Camcı, Mine Gencil Bek, Özlem Şendeniz</b>	
<b>Moderatör: Nilgün Toker</b>	
Özgeçmişler .....	215

## Giriş

### Yücel Demirer - Deniz Parlak

Derlememiz 2020 yılında “Vazgeç(me)mek” teması üzerine kurgulanan Siyasal Psikoloji Konferansı’nda yapılan konuşmalara dayanmaktadır.<sup>1</sup> Hazırlık aşamasında İzmir’de, İzmir Tabip Odası ve İzmir Dayanışma Akademisi desteğiyle yapılması planlanmış olan toplantı, COVID – 19 pandemisinin yarattığı koşullarda çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Konferansımızda vazgeçme - vazgeçmeme hâl ve pratiklerinin güncel ve tarihsel örneklerine, tercihleri doğuran koşullara, bunların ortaya çıkma biçimlerine ışık tutmayı arzu etmiştik. Bu iç içe geçmiş ve bazen biri diğerinin yerine geçebilen ikili yönelimin çok katmanlı boyutlarını anlamaya çalışırken, tercihlerin nedenleriyle olduğu kadar bunları doğuran ortam ve koşullarla da ilgiliydik. Kolektif eylemden siyasal davranışın kültürel arka planını oluşturan geleneklere, yaygın kültürel eğilimlerden özgül tutumlara kadar vazgeçme-vazgeçmeme süreçleri üzerine düşünmek ve bundan deneyim dermek hedeflerimiz arasında yer almıştı. Konferansımızın çağrı metninde siyasal tarihin bir duygular tarihi olarak da okunabileceğini vurgulamış, çoğunlukla kurumsal yüzleri öne çıksa da öfkenin, mücadele ve umudun, korkunun, neşenin ve iyimserliğin bu tarihin ayrılmaz bir parçası olduğunu altını çizmiştik. Toplumsal ve siyasal hallerimizin de tıpkı bireysel deneyimlerimiz gibi iklimlere özgü dönüşümleri olduğunu vurguladıktan sonra daha önceki toplantılarımızda üzerinde düşündüğümüz “Ütopyaalar,” “Korku”

1 2014 yılından bu yana düzenli bir biçimde yapılmakta olan Siyasal Psikoloji Konferansları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.siyasalpsikoloji.org/>

ve “Karizma ve Lider Kültü” temalarıyla bir bütünlük oluşturduğunu düşündüğümüz “Vazgeç(me)mek” konusu etrafında hep birlikte akıl yürütmek üzere bir davet yapmıştık. Çağrımızda özellikle pandemi koşullarında içinde yaşadığımız “içe göçme”yi anlama ihtiyacımız yanında vazgeçmemenin nasıl ve nerelerde mümkün olduğunu, bu iki tercihin dinamiklerini ve kırılma anlarını tartışmaya açmıştık.

Konferans temasının şekillendiği hazırlık toplantısında aklımıza o sıralarda sıklaşan ve hepimizi sarsmakta olan yoksulluk intiharları, yoksullukla daha fazla başa çıkamadıkları için hayattan vazgeçmeyi seçenler gelmişti. Ülkelerinden vazgeçen, bazen ölümü göze alarak göç yollarına düşenleri düşünmüştük. Bunlara paralel bir biçimde iletişim teknolojilerinin gelişimiyle “yüz yüze” temastan uzaklaşma ve bireyin kendi içine çekilmesi üzerinde durmuş, kent hayatından vazgeçenleri, doğaya dönenleri hatırlamıştık. İçsel huzur arayışından vazgeçmeyişle birlikte gelen türlü vazgeçiş tercihleri üzerine kafa yorarken, bunlara bitişik nostaljik ısrarlar gelmişti aklımıza. KHK ile işlerinden olan, “sosyal ölüm”e mahkûm edilen, soruşturmalarla, sürgünlerle, hapislerle sınanan insanların gösterdikleri direnci ve bunların umut etmekten ve üretmekten vazgeçmediklerini düşünmüştük. Direnmenin, dayanışmanın, özgürlük alanları açma mücadelesinin bitmediğini pek çok örnek üzerinden tartışmıştık. Koşulların çetinliğine rağmen direnenlere kulak vermeyi arzu etmiştik.

Bunlara ek olarak yerkürenin üzerine kâbus gibi çöken COVID – 19 nedeniyle altüst olan hayatımızda vazgeçilen, geçilemeyen ve geçilemeyenleri de konferansımızın merceği altına almak istedik. İlk aklımıza gelen pandemiden kaynaklanan vazgeçişlerimiz oldu. Davetsiz bir misafir gibi hayatımıza giren COVID – 19 rutininde gündelik hayatlarımızdan vazgeçmek zorunda kalmıştık. Üretimden vazgeçmeyenlerin emekçilerden vazgeçişleri üzerinde durduk. Kolaylıkla vazgeçilen yaşlıları, yoksulları,

mültecileri hatırladık. Pandemi döneminde katmerlenen zorluklarıyla mahpus kapılarında katmerlenen kilitleri düşündük. Ancak konferansımızda bunların pek çoğuna değinemedik.

Okumaya başladığınız derlemede yazarlarımız vazgeçme ve vazgeçmeme hâllerinin çok katmanlı ve çoğunlukla karmaşık dinamiklerine ışık tuttular. Bu ikili tercih setinin sosyal hayata dönük vitrininin arka planına yönelik değerlendirmeler tüm makalelerde öncelikli bir yere sahip oldu. Kitabın temasına soyutlama düzeyi yüksek düşünce izlekleri üzerinden yaklaşanlar olduğu gibi, somut vakalara yoğunlaşp, özgül örnekler üzerinden çözümlenmeler de yapıldı. Tüm katkılarda konuya ilgi yanında, akademik ve/veya pratik deneyimlerin izleri görüldü. Daha da önemlisi yoğun disiplinlerarasılık neredeyse tüm metinlerde öne çıktı.

Tıpkı konferansımızda olduğu gibi kitabımızın başlangıcını da Füsun Üstel yaptı. Konuşma metni genç bir akademik alan olan Siyasal Psikoloji disiplininin gelişim dinamiklerini, kurumsallaşmasının dönemden döneme, ülkeden ülkeye değişen akışını ve günümüzde kazandığı zengin içeriği yalın ve işlevli bir biçimde yansıtmaktadır. Kadim bir mesele olarak tanımladığı vazgeçme-vazgeçmeme konusunda hem kavramsal çerçeve ve hem de yöntembilimsel tercihler üzerine yol açıcı bir tartışma yürütmektedir. Asetik aktivizmden anti-kahramanlığa, dış dünyaya kapanma örneklerinden duyguların bilinçli muhakemeden “aşağı” olması algısına kadar yaptığı tartışmalar derlemedeki her makaleye ayrı bir yönüyle katkı vermekte, ilgilisi için önemli bir referans listesi sağlamaktadır.

Merceğini “kötü şöhretli vazgeçme”ye çeviren İlkey Özkürallpli vazgeçme-vazgeçmeme arasındaki vazgeçmeme lehine kurulmuş hiyerarşiye vazgeçmenin imkânlarını tanıtarak meydan okumakta, “normal” ve onunla birlikte gelen sınırlarla yüzleşmeyi önermektedir. Neoliberal öznenin gözünü bağlayan “olumluluk hülyası”nın vazgeçmemeyi tek çareymiş gibi göster-

ren işlevini, ben dünyası, risk ve potansiyelsizlik üçlü sacayağı üzerinden tartışırken, vazgeçmenin değersiz olmadığını sunduğu renkli olgusal veri üzerinden derinlikli bir biçimde savunmaktadır.

Vazgeçme-vazgeçmeme meselesine unutmama ve/veya hatırlama üzerinden yaklaşan ve bu ikisinin birbirinin içindeliğine vurgu yapan Evin Sevgi Baran'ın makalesinde kolektif belleğin kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Baran'a göre siyasal özne belleğinden, onun siyasallaştırıcı potansiyelinden aldığı güçle "buradayım" diyerek vazgeçmemektedir. Baran şimdinin temsilleriyle kurulan ve ortak bir geçmiş anlatısı eşliğinde yürütülen mücadelede, bekleme pratiğinin vazgeçmeme tercihini nasıl güçlendirebileceğini, kolektif belleğin inşasındaki etkileşimin açtığı kapılar üzerinden sergilemektedir.

Adalet Ağaoğlu'nun *Dar Zamanlar Üçlemesi* üzerinden kadının bireyleşme ve özgürleşme mücadelesindeki vazgeçiş ve vazgeçmeyişlerine eğilen Geran Özdeş Çelik, bu iki tercihin nasıl birarada yaşandığını ve hatta içiçe geçtiğini bize göstermektedir. Kadına "doğal" görev ve kimlik olarak dayatılan çerçevenin çoğu zaman ahlak bağlamı sıfatlarla tanımlanmasını ve bunlar üzerinden işletilmek istenen onay mekanizmasını gözler önüne sermektedir. Patriyarkal otoritenin kuruluşunda cinsellik, aile ve ev kavramları üzerinden kurulan mekanizmanın işleyiş dinamiklerini tartışırken, vazgeçerek vazgeçmeyen kadın karakterlerin direnme biçimlerini, arka planında Türkiye siyasal tarihi bulunan işlevli örnekler üzerinden sergilemektedir.

COVID-19 pandemisi ortamında toplumdan nasıl vazgeçildiğine eğilen Gökçe Zeybek Kabakçı, bir yandan yaşadığımız çağın baskın eğilimlerinden olan kaygı, korku ve sağlık-odaklılık hallerinin bu sonucu nasıl doğurduğunu tartışırken, duyguların ilişkiselliğini de gözler önüne sermektedir. Dünyanın zihnimizdeki tekinsizleşme sürecine eğilen yazar, korkudan doğan güvenlik arayışı içinde toplumdan vazgeçmeye ve daha dar bir

topluluğun üyeliğine razı olup kendini dışarıya kapatma ve sadece kendinden sorumlu olmaya iten süreci tartışmaktadır.

Kadir Dede Türkiye'den Avrupa'ya giden yüksek nitelikli göçmenlerin - *expat*ların - vazgeçme pratiğini inceleyerek kitap boyunca yürütülen gündeme göç boyutunu eklediği makalesinde, Türklüğün gündelik hallerinin vazgeçişin sınırını nasıl belirlediğini, bunun bir vazgeçiş sürecinde vazgeçilemeye nasıl şekil verdiğini tartışmaktadır. Vazgeçme ve vazgeçememe arasındaki karmaşık ilişkiye de değinilen yazıda, bu kategorinin Türkiye'den vazgeçişlerinin gerekçelerine ilişkin soru ve ithamlara yanıtları üzerinden vazgeçme-vazgeçememe gelgitlerinin mekânına de ışık tutulmuştur. Göç tercihini otomatik olarak bir vazgeçiş olarak tanımlayan yaklaşımlara karşı diaspora kavramının değişen içeriği olgusal örnekler üzerinden hatırlatılmıştır.

Yücel Demirer vazgeçme-vazgeçmeme meselesini hukuksuz bir baskı ortamında üniversiteden uzaklaştırılan ve halen atılmayıp görevlerini gönüllerince yapamayan akademisyenlerin, devlet eliyle üretilen sistemli zorbalığa karşı dayanışma ve akademik olarak hayatta kalma ilkeleriyle kurdukları Hayat Bilgisi Okulu üzerinden incelemiştir. Bu kurumun mekân-ortam-malzeme üzerinden ifade ettiği direniş ve vazgeçmeme niyetinin somut örnekler üzerinden tartışıldığı yazıda gelenek icatları üzerinden üretilen süreklilik ve kopuş örüntüleri sergilenmiştir. Israrla vazgeçilen akademik alışkanlıklar ve vazgeçmeyiş örnekleri ile bunların birbirini tamamlayıcı işlevi üzerinde durulmuştur.

Deniz Parlak makalesinde, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal tarihinde gündemden hiç düşmeyen Ayasofya'nın yeniden cami olarak açılmasını, laiklikten vazgeçmeye yönelik bir hikâyenin izini sürerek tartışmaktadır. Çalışmada, Ayasofya'nın müzeden camiye dönüştürülmesi kararına yön veren tarihsel süreç araştırılarak, söylemler ve yapılan törenler bağlamında asıl vazgeçilenin laiklik olup olmadığı sorusunun siyasal iktidarın gündemi ekseninde cevaplanması amaçlanmıştır. Nihayetinde,

Ayasofya'nın mekânsal değişim ve dönüşümünün günümüz Türkiye'sinde vazgeç(me)meye ilişkin hangi hikâyenin başkahramanı olarak öne sürüldüğü tarihsel ve güncel veri üzerinden incelemiştir.

Siyasal Psikoloji Konferansımızda ilk kez bu yıl başladığımız ve üç ayrı söyleşiden oluşan bölüm kitabın devamında yer almakta. Bu verimli ve sürdürmeyi arzu ettiğimiz yeniliğin fikir anası Aksu Bora'nın sorularıyla ilerleyen ve "Az Gittik, Uz Gittik..." başlığını taşıyan ilk yuvarlak masa oturumunda gazeteci Burcu Karakaş, Çiğdem Toker ve İrfan Aktan vazgeçme-vazgeçmeme meselesine mesleki deneyimleriyle olduğu kadar analiz yetenekleriyle de değerli bir katkı sundular.

Yine Aksu Bora'nın moderatörlüğünde yapılan "Çekilmek, İnat Etmek, Tereddüt" başlığını taşıyan diğer yuvarlak masa oturumunda edebiyatçı katılımcılarımız Behçet Çelik, Gaye Boranlıoğlu ve Mehtap Ceyran'ın vazgeçmenin iradi bir seçim olarak yazma pratiğine nasıl yansıdığına ve edebiyat için vazgeçmenin ne anlama geldiğine dair Türkiye sosyolojisini de göz önüne alan zihin açıcı değerlendirmelerini okuyacaksınız.

Yuvarlak masa söyleşilerimizin "KHK'lı Akademisyen Kadınlar Vazgeçmiyor!" başlığını taşıyan sonuncusunu, Barış Akademisyeni oldukları için üniversitedeki kürsülerinden ihraç edilen KHK'lı akademisyen kadınlar Nilgün Toker'in moderatörlüğünde gerçekleştirdi. Hukuksuzca KHK ile işlerinden edilen Didem Dayı, Meral Camcı, Mine Gencil Bek ve Özlem Şendeniz akademisyen ve kadın olmanın direnme pratiklerini ve vazgeçmeme deneyimlerini nasıl etkilediğini içtenlikle ve kavramsal çerçeveler içine yerleştirerek aktardılar.

Vazgeçme-vazgeçmeme temasını farklı birikim ve bakışaçılarının zenginliğiyle değerlendiren bütün yuvarlak masa söyleşilerinin diğer makalelerle kurduğu köprülerin bu derlemenin yazarlarını olduğu kadar, siz okurlarını da açtığı yeni pencerelerle zenginleştireceğini düşünmekteyiz.

Okumakta olduğunuz kitap ve onun üzerinde yükseldiği 6. Siyasal Psikoloji Konferansı gönüllülük esasına dayanan bir üretim süreci içerisinde gerçekleştirilmiştir. Her gönül işinde olduğu gibi kendilerine minnettar olduğumuz pek çok kişinin desteğine dayanmıştır. Bunlar arasında hazırlık aşamasında konferansımızın kurumsal şemsiye arayışına destek veren Dr. Eriş Bilaloğlu'na, İzmir Tabip Odası Yönetim Kurulu üyelerine ve oda başkanı Dr. Lütfi Çamlı'ya, İzmir Dayanışma Akademisi'nin değerli üyelerine ve onları konferansımızın hazırlık döneminde temsil eden Yasin Durak'a teşekkür ederiz.

Kitabın yayına hazırlık süreci dokunaklıydı. Öğrencilerinden kopartılmış iki eski öğretim üyesi olarak, akıp giden yeni hayatlarımız içinde sık sık kendi vazgeçme-vazgeçmeme tercihlerimizi aklımıza getirdi okuduğumuz satırlar. Sanırız iç dengemizi, bu iç içe geçmiş ikilinin birlikte mümkün olduğu teslim olmama gayretinde aradık. Mesleğimizi yapamadığımız koşullarda teslim olmama arayışımıza destek olan Siyasal Psikoloji Konferansı kurul üyelerine, konferans boyunca teknik destek sağlayan arkadaşlarımıza, kitabın yazarlarına ve Nika Yayınevi emekçilerine teşekkür borçluyuz.

